

NOTAT

Arter og Naturbeskyttelse
J.nr. 2023 - 120165
Ref. hevin
Den 10. juni 2024

Opsummering af DCE's sammenfatning af NOVANA-rapport, Naturtyper 2022

Den seneste NOVANA-rapport fra DCE omhandler resultatet af NOVANA-overvågningen af 43 terrestriske habitatnaturtyper (naturtyper på land som er omfattet og beskyttet af EU's habitatdirektiv).

Rapporten indeholder en præsentation af en række indikatorer mht.

- Indikatorernes tilstand i den seneste overvågningsperiode 2017-2022 (der er foretaget analyser af den aktuelle tilstand i 25.000 prøvefelter)
- Indikatorernes udvikling i perioden 2004-2022 (der er foretaget analyser af udviklingstendenser i op til 18 år)

Indikatorer kan f.eks. være fugtighed i jordbunden, højde af vegetationen, hvor meget lys der kommer gennem trækroner eller sammensætning af plantearter.

Tilstanden og udviklingstendenserne er beskrevet for mere end 90 indikatorer knyttet til NOVANA-prøvefelternes artssammensætning, vegetationsstruktur/skovstruktur, næringsstatus og hydrologi. NOVANA-prøvefelterne ligger både inden for og uden for habitatområderne, således at ca. 56% af prøvefelterne ligger inden for habitatområderne.

Data i rapporten er en delmængde af det, der skal rapporteres til EU i 2025, den såkaldte artikel 17-rapportering¹. Artikel 17-rapporteringen opsummerer frem- og tilbagegang for alle habitatnaturtyper. Naturtypernes bevaringsstatus bliver rapporteret i Artikel 17-rapporten, og ikke i naturtyperapporten. Desuden bliver trusler mod naturtyperne listet, ligesom der laves et bud på hvordan udviklingen bliver i fremtiden.

Naturtypernes tilstand 2017-2022

Analyserne af NOVANA-prøvefelterne illustrerer de forskellige habitatnaturtyperes særpræg og variation i forhold til hinanden. Der er stor variation i artsdiversitet, dominerende artsgrupper, udbredelse af invasive arter, vegetationens højde, tæthed og grad af vedplantetilgroning, ligesom der er forskelle i fugtigheden, den naturlige surhedsgrad og mængden af næringsstoffer, der er tilgængelige for planternes vækst.

Inden for den enkelte habitatnaturtype er der ligeledes en vis grad af variation i de enkelte indikatorer. Dette kaldes den naturlige variation. NOVANA-data viser, at indikatorernes gennemsnit og fordeling i mange tilfælde ligger uden for den naturlige variation, og at naturtyperne derfor i forskellig grad er negativt påvirket af fx tilgroning, skovdrift, næringsstofbelastning, afvanding og konkurrence fra invasive arter.

---

¹ Hvert sjette år skal Danmark, jf. habitatdirektivets Artikel 17, rapportere bevaringsstatus for naturtyper og arter på bilagene i habitatdirektivet til EU-Kommissionen.

Overvågningsdata viser, at tilstanden generelt er bedre inden for habitatområderne end uden for. Dette vurderes fx ud fra, at tilgroningsgraden er mindre inden for habitatområderne for mange naturtyper, og udbredelsen af græsning er tilsvarende større inden for habitatområderne. Der ses ligeledes en mindre udbredelse af invasive arter inden for habitatområderne for flere typer af kystklitter, indlandsklitter, heder og kalkrige overdrev.

Forskellen i tilstanden inden for og uden for habitatområderne er særligt markant for indlandsklitter, heder, kalkrige moser og overdrev, samt habitatnaturtypen strandeng. For skovene, de sure moser og hovedparten af strand- og strandengstyperne er tilstanden inden for habitatområderne ikke væsentligt forskellig fra forekomsterne uden for.

Slutteligt viser analysen af data, at der er mange næringsstoffer tilgængelige for planterne. Dette ses fx i sammensætningen af arter, idet næringselskende arter er overrepræsenterede. Disse fortrænger naturtypens følsomme arter, og i særlig grad de meget følsomme arter.

Den øgede næringsstofftilgængelighed ses fx ved at

- For 7 naturtyper (strandeng, kystklitter, heder, overdrev, tidvis våd eng, hængesæk og rigkær), er de kvælstofelskende arter blevet mere udbredte i vegetationen
- For 1 naturtype (kildevæld) er mængden af kvælstofelskende arter faldet. Den øgede nedbørmængde kan være årsag til en lavere koncentration af næringsstoffer.
- For 10 naturtyper (3 ud af 4 klit- og hedetyper samt i 7 ud af de 10 skovnaturtyper) tyder det på at der er ophobning af kvælstof fra atmosfærisk deposition eller en stigende omsætning af jordens organiske kulstof.

Udviklingstendensen 2004-2022

For de 43 terrestriske naturtyper er udviklingstendensen undersøgt på baggrund af mere end 750 kombinationer af naturtyper og indikatorer. Der mangler endnu tilstrækkeligt datagrundlag for at undersøge ca. 300 yderligere kombinationer. Der er således ikke gennemført en komplet analyse af udviklingstendensen, da der bl.a. (endnu) ikke er tilstrækkelig lange tidsserier for alle prøvefelter.

Hver naturtype har mange indikatorer, og man kan derfor se fremgang eller tilbagegang i enkelte indikatorer uden at det betyder, at naturtypen som helhed også er i fremgang eller tilbagegang. Det skyldes, at hver naturtype har mange indikatorer. En naturtype kan derfor have fx 5 indikatorer hvoraf fx to er stabile, to er i tilbagegang og en er i fremgang. Det samlede billede kan således være, at naturtypen er i tilbagegang (selv om der er én indikator, der er i fremgang, hvis de negative indikatorer fx er så betydende, at de overtrumfer den positive indikator).

På baggrund af udviklingstendensen for de analyserede indikatorer vurderer DCE, at der samlet set for naturtyperne viser sig følgende tegn på:

- Forværring: der er tydelig tegn på forværring i tilstanden af strandeng, klithede, våd hede, kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær.
- Forbedring: Der er ingen naturtyper med tydelige tegn på forbedring, men for visse-indlandsklit og græs-indlandsklit ses indikationer på, at udviklingen går i den rigtige retning for en del indikatorer. For en række naturtyper ses tegn på en forbedring af nogle af de væsentlige økologiske kår (f.eks. jordbunds fugtighed eller pH i jord), mens andre økologiske kår stadig er stabile eller i forværring for samme naturtype.
- Forandring:
  - Der er tydelig tegn på forandring i tilstanden af grå/grøn klit, revling-indlandsklit, tør hede, kildevæld og elle- og askeskov (det er ikke entydigt, om der er tale om forværring eller forbedring).

- Der er ingen væsentlige forandringer i tilstanden af kystklint, enårig strandengsvegetation og vinteregeskov. For en række kystklitter (havtornklit, grårisklit og enebærklit), græs-indlandsklit, enebærkrat og sure moser (aktiv højmoser, hængesæk og tørvelavning) er langt hovedparten af de målte indikatorer også uforandrede.

For de naturtyper og indikatorer hvor det har været muligt at analysere udviklingstendenserne er der følgende resultat

- tilstanden er stabil for mere end halvdelen af naturtypernes indikatorer (58%)
- der er dokumenteret en fremgang for 15% af naturtypernes indikatorer
- der er dokumenteret en tilbagegang for 27% af naturtypernes indikatorer.

I rapporten er der bl.a. analyseret på udviklingen i artsdiversiteten, udbredelsen af invasive arter, tilgroningsgrad, tilgængelighed af næringsstoffer mm.

Det skal bemærkes, at der som ovenfor nævnt ikke er en entydig kobling mellem fremgang og/eller tilbagegang i indikatorer og tilsvarende fremgang og/eller tilbagegang for den samlede naturtype.

Den endelige vurdering af naturtypernes bevaringsstatus og tilstand kommer med artikel 17 rapporteringen, der skal rapporteres til EU i 2025.